

fejlődésének elősegítése. A tagok aktív támogatásával előmozdítani társadalmi szerepvállalásukat és alaptevékenységeik színvonalának javulását. Az EUA célja konszenzus elérése egy közös értékeken alapuló európai felsőoktatási és kutatási identitás; közösen elfogadott normákon alapuló, kompatibilis felsőoktatási struktúrák; konvergens európai felsőoktatási és kutatási területek a szektor vonzóbbá tételéért témakörökben.

⁴ A „Tuning Educational Structures in Europe” projekt az egyetlen európai futó projekt, amit tudósok terveznek és vezetnek tudósoknak,

hogyan konkrét jelentést rendeljenek a reformfolyamathoz az adott tudományterületeken belül.

A következő fázisban a tudóstársadalom bevonásának megtervezése a cél, mérete és európai szintű képviselői szervezetlensége ellenére. Az EHEA szempontjából kulcsfontosságú a tudóstársadalom bevonása a folyamatokba. http://ec.europa.eu/education/policies/educ/tuning/tuning_en.html Letöltés: 2007.06.07. 22.03

⁵ Az Egyesült Királyság és Írország kivételével, ahol ez az arány 80% fölötti volt.

PUSKEL PÉTER

Anekdóták térben és időben

A színidirektor esete a dívával

Az aradi színház fénykorában Leszkay András színidirektor tehetségkutató körútra indult Erdélybe. Nagyváradon hívták fel a figyelmét Székely Irén fiatal szopránénekesre. A tanulmányait nemrég befejező ifjú hölgy gyönyörű énekhangja vonzó külsővel is párosult. Leszkay habozás nélkül leszerződttette.

Az aradi publikum imádta és estéről estére táblás ház mellett játszottak, ha a társulat üdvöskéje színpadra lépett.

Leszkay joggal tartott attól, hogy a szép, fiatal tehetség egy napon férjhez megy és cserben hagyja, esetleg máshová szerződik. A primadonnává előléptetett énekesnő azonban váltig fogadkozott, hogy eszébe sincs bekötni a fejét, drágább neki a művészet.

A fiatal díva fogadkozásaiiban kételkedő igazgató erre kitalálta, hogy aláírat vele egy körlevelet, amelyben 10 ezer Ft-ra leköti magát arra, hogy nem megy férjhez és nem szerződik máshová.

A fiatal énekesnő aláírta anélkül, hogy figyelmesen elolvasta volna.

Rosszul tette.

A következő évadban a Kolozsvári Nem-

zeti Színháztól kedvezőbb ajánlatot kapott és távozni szeretett volna. Direktora a körlevélre hivatkozva nem engedte el, majd mikor a primadonna erősködött, beperelte.

A díva ügyvédje azzal érvelt, hogy védenca a körlevelet csak heccből írta alá, ilyen fogadalmaknak nincs jogi jelentőségük. Az eredeti szerződést, amely nem tartalmazott ilyen kitételt, ugyanis Székely Irén betartotta.

A bíróság neki adott igazat és felmentette a dívát.

A hoppon maradt színidirektor többé nem szerződttetett társulatához ígéretes hadjandont.

Petur bán Aradon

A legrangosabb társulatoknál is valóságos gyűjteményt lehetne összeállítani a váratlan színpadi helyzetek okozta rögtönzésekből.

A századforduló előtti években a Nemzeti Színházra joggal aspiráló aradi társulat igen körültekintően állította össze az évadok játékrendjét. Többek között Katona József Bánk bánját is műsorra tűzték. Aki csak élt

és mozgott a színháznál, szerephez jutott. Így került sor Veress Sándorra is, az opera társulat szép hangú, ám nem éppen műveltségéről híres baritonjára. Az énekes korábban sose lépett fel prózai szerepekben, most is ódzkodott, de rövid kapacitálás után beadta a derekát. Krecsányi Ignác igazgató-rendező Solom mester egymondatos szerepét osztotta rá. Az utolsó felvonásban kellett a színpadra lépnie, mikor hírül hozzák a királynak, hogy Peturt lóhoz kötve kínozzák. Endre király ekkor Solom mestert küldi ki, hogy a kínzást megakadályozza. Visszatérőben pedig ezt kell mondania: „Már késő, egy átkot nyögött Nagyasszonyunkra és kiadá a lelkét.”

A baritonista e szokatlan szerepkörben viszont azt jelentette Endre királynak: „Már késő, egyet nyögött a királynén és kiadta a lelkét.”

A nézőtér fuldoklott a nevetéstől, a botcsinálta prózai színész az előadás után a dühötől tajtékozó rendezőnek azzal mentegődözött:

„Mondtam már nektek, hogy ne osszatok rám Shakespeare-szerepet.”

Darumadár

A bécsi döntés utáni években egy Radó Sándor nevű énekes járta az észak-erdélyi falvakat, kisvárosokat és műdalokkal, feldolgozásokkal szórakoztatta a magyar közönséget. Az egyik kedvelt dallamának refrénje úgy hangzott: „darumadár elszáll dél felé...”

1945-ben a román hatóságok eljárást kezdeményeztek Radó ellen azzal a váddal, hogy irredenta dalokat adott elő. A darumadár elszáll dél felé... strofában pedig kimondottan célzást véltek felismerni a román fennhatóság alatt maradt Dél-Erdély sorsát illetően.

Az eljárást később megszüntették, de az előadót a helyi rendőrkezesztor „figyelmébe” ajánlották. Havonta meg kellett jelennie a rendőrségen. Az elég gazdag magyar szókinccsel rendelkező, de rossz kiejtéssel beszé-

lő főpolicáj felhívta a művészt a testületbe és magyarul ráripakodott:

– Mágá az á Rádó Sándor?

– Én, kérem.

– Mágá énekélte ázt a dált, hagi Darumadár elszáll dél felé...?

– Én, kérem.

– Ide fighéljén! Há mághá még égszér ázt énekle, hagi darumadár elszáll dél felé, én magát úgi séggbé rúgom, hagi élszál. De ném dél felé, háném... ázonnál.

Parasztbecsület

Az „átkosban” az erőltetett „népművelési” kampány részeként a zenés színházaknak is kötelező volt bizonyos tájelőadások megtartása. Még az operaelőadásokat is „forszírozták” a kis színpaddal rendelkező, erre egyáltalán nem alkalmas falusi művelődési otthonokban. Az ilyen „guruló operaelőadások” zenészei, énekesei a díszlettel együtt elfértek egy autóbuszban.

Az igen olcsó jegyeket a tanácsi alkalmazottak, a helyi iskola tantestületi tagjai és a traktoristák kezébe nyomták, nehogy szegényszemre üresen maradjon a terem.

Az egyik ilyen előadáson Mascagni Parasztbecsület című egyfelvonásosát mutatták be. Hadd művelődjön a falusi nép...

A második sorban feszengett a téesz élenjáró traktoristája a babájával. A jóképű huszonéves fiatalember, a rossznyelvek szerint a falu bikája volt, aki néha meglepő és a helybeliek számára is megbotránkozató dolgokat művelt. Most azonban felöltötte az ünneplő ruháját, nagyon „viselkedett”. Olyan színben szerette volna magát feltüntetni, mint aki nem először lát operaelőadást. Még a kedvese kezét se fogta meg, ami felkeltette a lány gyanúját. Tartott tőle, hogy a legény megint kitalál valamit.

A nyolctagú zenekar éppen a nyitányt játszotta, amikor a legény odasúgta a babájának:

– Csak legyen sötét, meglátod, milyen a parasztbecsület.

– Én aztán nem – így a lány. – Nehogy itt mindenki előtt megmutasd, mert olyan iszonyatos botrány lesz, hogy én világgá futok szégyenemben!

Tiszti becsület

Valamikor a '80-as évek elején, október 6-án történt. A kora délutáni órákban az aradi magyarok többsége a sok évtizedes hagyomány szellemében kizarándokolt a szabadságharc 13 mártír tábornokának vesztőhelyi obeliszkjéhez. Pedig akkor nem csekély civil kurázszi kellett ehhez. A szomszédos kempingből ugyanis a szekuritáé filmezte a résztvevőket. Az emlékmű melletti térséget már pár évvel azelőtt elkerítették és itt külvárosi focipályát alakítottak ki, ahol minden október 6-án valamilyen „véletlen egybeesés” folytán meccs vagy edzés zavarta a főhajítás méltóságát.

Szóval a várhíd felé vezető úton egy román katonatiszt haladt elegáns feleségével. A férj feltehetően munkahelyére, a várba tartott.

Az asszony kezében virágcsokor. A híd tövében egy ismerős pártfunkcionáriussal futottak össze. A kölcsönös üdvözlés után a „káder” nem minden élc nélkül érdeklődött, talán vendégségbe mennek?

A katonatiszt még szóhoz se jutott, mikor a felesége kertelés nélkül kimondta:

– A tizenhárom tábornokhoz.

– Önök oda?

Az asszony kihúzta magát, és keményen válaszolt:

– Katonák voltak. A viszontlátásra!

Micsoda nő!

Az aradi Szabadság-szobor nagyon megszenvedte 74 éves rabságát. Amikor

1999. október elején sikerült kiszabadítani aradi várfogságából és ideiglenesen elhelyezni a minoriták templomudvarában, úgy tűnt, évekre lesz szükség a restaurálásához. A munkával megbízott fiatal erdélyi művészek 2003 nyarát a helyreállításra fordították. Virradattól naplementéig dolgoztak. Szórakozásra, barátkozásra nemigen futotta az idejükből. A rendház belső udvarában felállított szabadtéri műhelyt azonban naponta igen sok aradi, vagy a városba látogató vendég is felkereste. Valóságos zarándokhely volt a szobor, amelyet erősen megviselt a bő hétvéztizedes rabság, de ebben az állapotban is felkeltette a látogatók csodálatát. A szobrászok néha panaszkodtak a restaurálás minden mozzanatáról tájékoztató újságíróknak, hogy zavarja őket a sok vendég, hiszen csak úgy záporoztak a kérdések, s akadt olyan látogató is, aki arra kérte a fiúkat, másszanak már le a létráról, s tegyék félre a szerszámokat az útból, mert fényképezni szeretne.

A szebbik nemhez tartozó csinos látogatók ellen azonban nemigen berzenkedtek a restaurátorok.

Így volt ez szeptember elején, amikor az MTV Fótér című műsorának stábja forgatott a helyreállítási munkáról. A csinos műsorvezető egy adott pillanatban guggoló pozícióban kapta mikrofonvégre a szoborcsoport női főalakja, a megdöntött Hungária alatt hasaló Kolozsi Tibort. Kollégája, Pokorni Attila a feszes idomok láttán, nem állhatta meg, hogy ne adjon hangot elragadtatásának.

– Barátom, micsoda ragyogó nő!

Mire a jó humorú operatőr se hagyta ki a poénlehetőséget.

– Azért a Hungária is megjárja.

A botrányhős dedikációja

A Szabadság-szobor újraállításának napján került forgalomba a *Kiszabadítottuk* című album. Az ünnepségre érkezett ven-

dégek között volt Dinnyés László budapesti szobrászművész, aki az aradi Csiky Gergely Gimnázium számára Kossuth-domborművet készített. Lenkey János, Ormay-Auffenberg Norbert és Ludovik Hauck '49-es vértanúkat ábrázoló emléklakettjét pedig a minorita templom előcsarnokában helyezték el.

Az Aradon gyakran megforduló Dinnyés elhűledve mesélte, hogy az ünnepségre jövet megvásárolta a szoboregyüttes kálváriájáról és az újraállításért folyó küzdelemről szóló friss, nyomdászágú díszalbumot. Az ünnepség színhelyének közelében egy román nemzeti zászlót lengető, kis létszámú, de annál hangosabb csoportra lett figyelmes.

A „Nem adjuk Erdélyt!” – kiáltozó társaságból kivált egy középkorú bajszos férfi –, mint kiderült a szoborállítás ellenző sorozatos tüntetések frontembere, a feltűnési viszketegségben szenvedő, nagy-romániás Nicolae Ieran, aki egyszer már befeküdt a megemelt szobor alá (az esetről említés történik a könyvben), és se szó, se beszéd, kiragadta a hóna alól az albumot a következő magyarul elmondott szöveg kíséretében:

„Ebben a könyvben is benne vagyok, fénykép is van rólam. Dedikálom magának.”

Aláírkantott, majd visszaadta és beállt az ünnepséget megzavarni igyekvő nagy-romániás csoportba.

Hosentrager

Az Aradi Filharmónia hetekig Németországban turnézott. Az utolsó koncert előtti napon bevásárló körútra indultak a zenészek. Az egyik magyar zenész idősebb barátjával járta az üzleteket, hogy kiválogassa a feleségének, a testvérének és a szüleinek a karácsonyra szánt ajándékokat. Mindegyiket gondosan külön becsomagoltatta, nehogy összekavarja az átadásnál.

– Magadat nem leped meg semmivel? – kérdezte a barát.

– A turné alatt lefogytam. Lötyög rajtam a nadrág. Kellene vennem egy hozentrager, de sajnos nem tudom, hogy mondják németül – felelte a kérdezett.

„Te nem vagy Rudi!”

Az Erdély-szerzte ismert aradi történelusről, dr. Kovách Gézáról, akit a hozzá közel állók csak „Gazsinak” szólítottak, szinte minden ismerőse tud egy-két humoros történetet. Jómaga is kifogyhatatlan volt az anekdotákból. Imádta a természetet és gyakran kirándult immár barátjává fogadott egykori tanítványával.

Gazsi többször előadta az alábbi történetet:

„A Keleti-Kárpátokban kirándultunk. Másnap indultunk volna fel a csúcsra a turistákkal zsúfolt menedékházból. Egy NDK-s csoportot is elszállásoltak velünk együtt. Afféle hegyvidéki nyomortanya volt: nők, férfiak együtt az emeletes ágyakból álló barakkban. Fialok voltunk, vidámak, hangosak. Senkit nem zavart a koedukációs hálóterem. Iszogattunk egy keveset, énekeltünk, aztán nyugovóra tértünk.

Éjszaka ki kellett mennem. Tök sötét volt. Hogy visszataláljak, számolgattam az ágyakat: egy, kettő, három... Igyekszem vissza, tapogatom a fekhelyeket, amikor egy kellemes női hang suttogva kérdi: Du bist, Rudi?

Mielőtt még motyoghattam valamit, kinyúlt a meleg kéz, és behúzott az ágyba. Hát én nemigen tétlenkedtem a takaró alatt. Csakhogy mikor vége lett a dolognak, a korábban dallamosnak tűnő hang meglehetősen zordan kijelentette: „Du bist nicht Rudi!” (Te nem vagy Rudi!”)

Ha az élete utolsó éveiben kissé megke-

seredett történésztanárt fel akartuk vidítani, mindig emlékeztettük arra, hogy ő bizony Gazsi, nem Rudi. Ilyenkor, ha rövid időre is, de visszanyerte életkedvét és humorát.

A világirodalom klasszikusainak bűvkörében

Az 1980-as években rendkívül szigorúan büntették Romániában, ha valaki munkaidőben italozott. Akkoriban az a mondás járta, hogy Románia magyar értelmiségei előtt két út áll: az egyik az alkoholizmus, a másik nem járható. Tehetséges mérnök barátom az előbbi választotta. Az elmélete az volt, hogy ennek a rendszernek még józannak tűnő intézkedéseit sem szabad végrehajtani. És, hogy nyilvánosan is beszélni lehessen szenvedélyéről, kedvenceinek irodalmi kódneveket adott. Így lett az akkoriban kapható maszkovszkaja vodka neve Lermontov, a sztálicsnájá pedig Puskin.

Az egyik nagy tavaszi áradásnál vízűgyes barátom a Körösök gátjánál vezette a parterősítési munkálatokat. Estefelé befutott a terepjáró a megyei pártbizottság ellenőrző körúton lévő „elvtársaival.” Mire kiadták a másnapra érvényes „értékes útmutatásokat”, már besötétedett. Nagy kegyesen felajánlották, hogy beviszik Aradra a két hullafáradt mérnököt.

A két elcsigázott ember a munkaidőben nem ivott, most viszont a hosszú úton lazí-

tani szeretett volna. A pártfunkcionáriusok gondterhelten hallgattak.

M. P. egyszer csak odaszólt a kollégájának:

– Volna-e kedved néhány sor Lermontovot olvasni?

A kolléga vette a lapot, és azonnal replikázott:

– Én inkább Puskin csodás rímeit „ízlelgetném.”

Az elvtársak feszengetek, féltek, hogy nem tudnak a témához hozzászólni, tartottak a várható leégéstől. Az egyikük ellentámadásba ment át:

– Persze könnyű maguknak. Míg én annak idején a gyárban guriztem egész nap az esztergapad mellett, túlóráztam késő estig, addig maguk a nép és az ország pénzén tanulhattak. Most meg itt adják a nagyot a világirodalommal.

Pár perces hatásszünet következett. Mindenki hallgatott.

A másik mérnök kisvártatva megtörte a csendet.

– Vedd már elő azt a Puskin-kötetet!

Amikor a táskából előkerült a vodkásüveg, kínos csönd telepedett a terepjáró utasaira. Csak néha a kortyolgatás hallatszott, amíg az üveg körbejárt.

A káder rövid időn belül rádöbrent, hogy csúnyán átrázták, és ilyen fiatal senkiházi értelmiségiek előtt leplezte le tudatlanságát.

A „tettesek” pedig magukban kuncogtak, és aznap este Puskin a szokásosnál is jobban esett.